

Vergaderjaar 2014–2015

27 625

Waterbeleid

Nr. 332

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 november 2014

Tijdens het Algemeen Overleg Waterveiligheid van 19 juni jl. (Kamerstuk 27 625, nr. 328) heb ik toegezegd uw Kamer te informeren over projecten en werkzaamheden die in het kader van Topsector Water plaatsvinden of hebben gevonden. In voorliggende brief zal ik de werkwijze en een aantal succesvolle projecten van Topsector Water beschrijven, zodat uw Kamer een beeld krijgt van de activiteiten. Voor informatie over generiek beleid binnen de topsectoren (MKB stimulering, Topconsortia voor Kennis en Innovatie, regionale aanpak, aansluiting Europa, etc.), verwijs ik u naar de «Voortgangsrapportage bedrijvenbeleid 2014» van de Minister van Economische Zaken (kamerstuk 32 637, nr. 151).

Water sterke sector

Nederland leeft met water en heeft zich daardoor ontwikkeld tot een sterke speler met een zeer goede mondiale reputatie. Dit is aanleiding geweest om in 2011 de watersector te benoemen tot één van de negen Topsectoren. Topsector Water is het totale netwerk van bedrijven, kennisinstellingen en overheden dat gezamenlijk werkt aan het verder verstevigen van de mondiale positie van de Nederlandse watersector. Het wil een sterke, kennisrijke en innovatieve sector zijn. Het einddoel is ambitieus, namelijk verdubbeling van de toegevoegde waarde in 2020. Uitgangspunt daarbij is dat de Nederlandse watersector wereldwijd tot de top blijft behoren.

Topsector Water bestaat uit drie deelsectoren: watertechnologie, deltatechnologie en maritiem (exclusief logistiek); gezamenlijk goed voor een werkgelegenheid van 57.000 fte, 1% van het Bruto Nationaal Product en een exportwaarde van bijna 2,7 miljard euro¹. Nederland leeft, maar verdient dus ook met water.

Door het CBS wordt de voortgang per topsector gemeten. Deze is door de Minister van Economische Zaken 10 oktober jl. met de «Voortgangsrap-

¹ bron: CBS monitor Topsectoren 2014

portage bedrijvenbeleid 2014» aan uw Kamer toegestuurd. Uit de resultaten van de CBS monitor over de periode 2010–2012 blijkt dat het goed gaat met de watersector. De export is met 300 miljoen gestegen en er is een toename in Research & Development, het aantal bedrijven en aantal werknemers in de sector. Enkel de toegevoegde waarde en de productie zijn iets gedaald. Prognoses van zowel de Water Export Index (WEX) als de Maritieme Monitor laten een positief beeld zien met het toenemen van de orderportefeuilles de komende jaren. Overigens dient hierbij wel de kanttekening gemaakt te worden dat Topsector Water medio 2012 is gestart met uitvoering van de actieagenda; een kwantitatieve weging van de effecten kan niet vastgesteld worden.

Gezamenlijk ontwikkelen kennis & innovatie

Het advies «Water verdient het» (juni 2011) vormt de actieagenda van Topsector Water. De sector focust daarin op kennis & innovatie (binnen de drie deelsectoren), proeftuin Nederland, export & promotie en human capital. Met de uitvoering van deze actieagenda is medio 2012 gestart. Uiteraard is daarbij aangesloten bij bestaande samenwerkingsverbanden, waarin cocreatie en efficiënte oplossingen het uitgangspunt vormen. De bij Topsector Water betrokken partijen ervaren deze werkwijze als vruchtbaar en positief.

Nieuwe vormen van samenwerken leiden tot nieuwe initiatieven. Voor de drie deelsectoren zijn innovatiecontracten opgesteld waarin de onderzoekswensen van bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en NWO voor zowel korte als lange termijn zijn geïntegreerd. Het huidige innovatiecontract (2014–2015) bevat een totaal aan inzet van ruim 254 miljoen euro. In de tabel hieronder vindt u de onderwerpen waarop het onderzoek zich in deze periode richt. Het gaat hierbij om meer dan honderd samenwerkingsprojecten.

MARITIEME TECHNOLOGIE	DELTA TECHNOLOGIE	WATER TECHNOLOGIE
<p>Winnen op Zee Duurzame grondstoffen- en energie-winning op zee</p>	<p>Waterveiligheid Voorkomen van overstromingen, beheersing gevolgen en rampenbestrijding. Maar ook multifunctionele dijken en energie uit dijken</p>	<p>Water for All Productie van drink- en industriewater en zuivering van afvalwater tegen minimale kosten, toekomst vaste inrichting watertransport- en opslaginfrastructuur</p>
<p>Schone Schepen Technologie voor brandstofreductie, alternatieve brandstoffen, rookgasreiniging, weerstandsvermindering en schone productie van grondstoffen voor de scheepvaart</p>	<p>Waterbeheer Duurzaam en klimaatbestendig inrichten van Deltagebieden en steden. Duurzame en kostenefficiënte aanleg, beheer en onderhoud van watergerelateerde infrastructuur Duurzame zoetwatervoorziening, slim waterbeheer en gezonde mariene en zoetwaterecosystemen</p>	<p>More Crop per Drop Hoogwaardige (duurzame) zoetwatervoorziening voor de productie van voedsel met ondermeer terugwinning van nutriënten</p>
<p>Slim en Veilig varen Ontwerp van speciale schepen en slimme systemen voor scheepvaart en marine. Gericht op reductie van bemanning, toename van de operationele inzetbaarheid, het handhaven en verhogen van het veiligheidsniveau van varen en werken op zee</p>	<p>Ecologisch ontwerpen Ontwerpen en bouwen in synergie met natuurlijke krachten, ecosystemen en ruimtelijke functies, innovatieve deltaproductiesystemen</p>	<p>Water & Energie Verduurzaming van processen voor de energieproducerende industrie; nieuwe vormen van schone energie op basis van watertechnologie</p>

MARITIEME TECHNOLOGIE	DELTATECHNOLOGIE	WATERTECHNOLOGIE
Effectieve Infrastructuur Optimaal ontwerp en systeemintegratie voor communicatie, bouw en aanleg van systemen voor schepen en de infrastructuur van havens en vaarwegen		Water & ICT Het vergroten van de efficiëntie van winning, reiniging en transport van water door sensing & monitoring van waterkwaliteit en procescontrole

Nederland proeftuin voor de wereld

Nederland wordt wereldwijd als maritieme- en waterexpert gezien. Dit heeft alles te maken met onze ligging in een delta. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel innovaties op deltatechnologisch, watertechnologisch en maritiem gebied op de thuismarkt worden ontwikkeld. Het grootste deel van deze innovaties heeft grote exportpotentie. Een overzicht van innovatieve projecten binnen mijn ministerie en de waterschappen heb ik uw Kamer 20 maart jl. doen toekomen (Kamerstuk 33 750-J, nr. 19).

Om ook in de toekomst wereldwijd concurrerend te zijn is het belangrijk om in eigen land de beschikbare kennis te toetsen en de werking van innovatie zichtbaar te maken – Nederland als etalage voor de wereld. Dit probeert Topsector Water door de markt en (publieke) opdrachtgevers vroegtijdig met elkaar in contact te brengen. Daarbij fungeren opdrachtgevers enerzijds als inkoper van innovatie (launching customer), anderzijds als aanbieder van experimenteerruimte.

Om innovatiegericht inkopen bij de rijksoverheid een boost te geven is het programma Inkoop Innovatie Urgent opgericht, met Rijkswaterstaat en de Unie van Waterschappen in de regiegroep. Dit platform wordt gebruikt om onderling ervaringen te delen en belemmeringen op te lossen aan de hand van concrete boegbeeldprojecten. Voor water gaat het om het boegbeeldproject Management van Watersystemen.

Ook waterschappen leveren uiteraard hun bijdrage op dit gebied. Denk daarbij aan succesvolle innovatieprojecten in de rioolwaterzuivering zoals de energie- en grondstoffenfabrieken bij Echten, Nieuwegein, Den Bosch, Tilburg en Hoogeveen, of de rol die waterschappen spelen als launching customer voor Digitale Delta of 3Di. Het maritiem onderzoeksinstituut MARIN is een goed voorbeeld van een kennisinstelling die experimenteerruimte aanbiedt voor MKB-ers. In 2014 hebben zes bedrijven hun innovatie gratis mogen testen in de testfaciliteiten van MARIN.

Proeftuin in de gouden driehoek

Een voorbeeld van een initiatief om beter samen te werken in de gouden driehoek (bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden) is de oprichting van Taskforce Deltatechnologie (TFDT) door het bedrijfsleven, zowel aannemers als ingenieursbureaus. TFDT zorgt voor toegang tot de kennis en expertise van het bedrijfsleven, gefocust op projecten. TFDT gaf het afgelopen jaar onder andere advies aan Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat over de marktbenadering van het project Marker Wadden. In het verlengde hiervan werken Rijk en waterschappen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma in de gouden driehoek aan innovatie, bijvoorbeeld in de Project Overstijgende Verkenning Piping. Ook binnen de maritieme sector wordt nauw samengewerkt om experimenteerruimte zo goed mogelijk te benutten. Daar verbinden

betrokken partijen zich in Joint Industry Projects (JIP's) om op die manier kennis en markt dichterbij elkaar te brengen. Voorbeeld hiervan is 'Ropes JIP' waarin onderzoek is gedaan naar de effecten van passerende schepen op afgemeerde schepen. Dit project kreeg brede steun van Rijkswaterstaat, havenbedrijven, grote bedrijven (zoals ExxonMobil en ECT), een aantal ingenieursbureaus en MKB'ers. Met elkaar ontwikkelden ze een voorspellingstechniek voor het veiliger afmeren van schepen langs drukbevaren routes.

Exportbevordering van kennis, naar kunde, naar kassa

De verdubbeling van de toegevoegde waarde van de watersector moet uiteindelijk in het buitenland gerealiseerd worden. De internationale marktpositie van de watersector dient verder te worden versterkt. De Topsector Water aanpak realiseert dit binnen een sterk geïntensiverde samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en NGO's die een gezamenlijke internationaliseringsagenda hebben opgesteld. Onderdeel daarvan is het kiezen van prioritaire landen waar een kabinetsbrede inzet op gericht kan worden (uitgaande en inkomende missies).

Gezamenlijk opereren onder de Nederlandse vlag is het uitgangspunt. Door elke partij in de gouden driehoek zijn rol te laten spelen, met in het achterhoofd het gezamenlijk belang, kan de meerwaarde van Nederland waterland worden benut. Een voorbeeld daarvan is het initiatief Rembrandt Water, gericht op het bundelen van krachten binnen de Nederlandse water- en afvalwatersector om samen duurzame oplossingen aan te dragen op de internationale watermarkt. Een ander duidelijk voorbeeld werd zichtbaar tijdens de handelsmissie naar Indonesië van het kabinet in november 2013. Voorafgaand is op initiatief van een aantal CEO's en met steun van de overheid en kennisinstellingen intensief gewerkt aan een integraal plan om Jakarta beter te beschermen. Een concreet moment waar een sector te zien was die als eenheid onder de Nederlandse vlag optrad in het buitenland.

Dat gaat in meerdere landen goed. Uit Colombia zijn meerdere orders binnengekomen bij een Nederlandse rederij, mede dankzij de gelegde contacten door overheden. Daarnaast zijn eerste stappen tot mogelijke projecten gezet in Myanmar waar Topsector Water meermaals breed vertegenwoordigd is geweest. De uitzending naar de VS van Henk Ovink (IenM) als speciaal gezant van de Nederlandse watersector, heeft mede geleid tot gewonnen opdrachten van Nederlandse partijen in de ontwerp-wedstrijd «Rebuilding by design». De extra inzet van de betrokken ministeries zoals IenM, maar ook Buitenlandse Zaken en Economische Zaken voor de watersector wordt door het bedrijfsleven gewaardeerd.

Om de ingeslagen weg verder kracht bij te zetten werk ik samen met de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de Minister van Economische Zaken aan een internationale waterambitie. In deze visie komen handelsbevordering, ontwikkelingssamenwerking, kennisontwikkeling en waterdiplomatie samen, gericht op duurzame, inclusieve groei. De internationale waterambitie onderstreept het belang van de doelstellingen van de topsectoren en draagt bij aan het behalen van de resultaten in 2020.

Exportfinanciering als motor

Het creëren van een level playing field ten opzichte van concurrentie in het buitenland vormt een prioriteit. Daartoe heeft – geïnitieerd vanuit Topsector Water – de High Level Group Exportfinanciering een

advies opgesteld en aangeboden aan het Ministerie van Financiën (juli 2012). Verschillende van de daarin opgenomen aanbevelingen hebben inmiddels een plaats gevonden in het instrumentarium (waaronder verruiming van landenbeleid, toegang van buitenlandse banken). Verdere mogelijkheden richten zich inhoudelijk op de regelingen EKV en EKG (Export Krediet Verzekering en Export Krediet Garantie) die worden gezien als zeer complementair aan de instrumenten van Buitenlandse Zaken, waaronder het Dutch Good Growth Fund en de opvolger van het ORIO-programma (DRIVE).

Watersector bemensen voor de toekomst

Bovenstaande ambities kunnen alleen waargemaakt worden wanneer de watersector erin slaagt om ook de komende decennia voldoende gekwalificeerd personeel te werven. En dat is een uitdaging. Tot en met 2020 zijn er binnen de watersector 40.000 banen beschikbaar. Uitgangspunt van de human capital-aanpak is dat deze opgave sectoraal (publieke/private werkgevers in de deelsectoren), in de keten (opdrachtgever/opdrachtnemer) en samen met werkgevers en kennis/onderwijsinstellingen wordt opgepakt.

Op educatiegebied worden activiteiten ontplooid door actieve samenwerking met scholen, onderwijsinstellingen (van lager tot middelbaar onderwijs) en brancheverenigingen. Een voorbeeld hiervan is de «gastlessen water estafette». Van begin november 2012 tot eind maart 2013 hebben waterprofessionals 732 gastlessen gegeven met een bereik van 20.000 jongeren. Daarnaast wordt jaarlijks het Groot Wereld Watercollege georganiseerd. Scholieren worden enthousiast gemaakt door de aanwezige waterXperiences, beschikbaar gesteld door verschillende werkgevers uit de sector, terwijl studenten watercolleges volgen van prominente sprekers.

In de stap naar de arbeidsmarkt is Topsector Water aangesloten bij het Techniepact om ook met andere sectoren samen te werken. In dat kader zijn vorig jaar 34 nieuwe tweejarige studiebeurzen Water uitgereikt aan kansrijke studenten. Dit gebeurt naast de reguliere studiebeurzen van bedrijven. Daarmee is Topsector Water een van de koplopers ten opzichte van andere topsectoren.

Topsector Water draait op volle toeren, van kennis & innovatie tot export, van proeftuin Nederland tot human capital. De meerwaarde zit wat mij betreft in het besef dat alleen eendrachtige samenwerking en werkelijke betrokkenheid van alle partijen in de gouden driehoek tot successen leidt. Op die manier zie ik de toekomst van de watersector met vertrouwen tegemoet.

De Minister van Infrastructuur en Milieu,
M.H. Schultz van Haegen-Maas Geesteranus